Ügyiratszám: 1716/P/2007-5.

…….

Tisztelt Hölgyem!

Ön beadvánnyal fordult az adatvédelmi biztoshoz, melyben a véradást megelőző szűrés során kitöltendő adatlapnak a leendő donor esetleges múltbéli homoszexuális kapcsolatára vonatkozó kérdését kifogásolta. Érvként hozta fel, hogy hasonló alapon rákérdezhetnének az érintett prostituált életmódjára is. Hozzátette, hogy az eljárást szükségtelennek tartja, hiszen a véradást követően újfent megszűrik a levett vérmennyiséget.

Mint arról korábbiakban tájékoztatást kapott, az adatvédelmi biztos beadványa alapján megkereste az Országos Vérellátó Szolgálat vezetőjét, hogy nyilatkozzon az adatkérés jogalapjáról és céljáról, az adatlapon rögzített adatok további sorsáról, illetőleg, hogy milyen egyéb adatot igényelnek az előzetes szűrés során. Megkereste továbbá az Európai Unió adatvédelmi hatóságainak képviselőit tömörítő 29-es Munkacsoportjának tagjait az esetlegesen előfordult hasonló panaszok megismerése érdekében. Az alábbiakban tájékoztatom a vizsgálat eredményeként kialakított adatvédelmi biztosi álláspontról.

Az Országos Vérellátó Szolgálat főigazgatója, dr. Miskovits Eszter válaszlevelében a következő tájékoztatást adta:

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény 226. § (2) bekezdése szerint a véradót - saját, illetve az általa adott vérből előállított vérkészítményt kapó beteg egészségének védelme érdekében - a véradásra való alkalmassága tekintetében ki kell vizsgálni. Ennek során a véradó köteles a saját egészségi állapotáról, valamint életviteléről - amennyiben az a vér útján átvihető fertőző betegségek szempontjából jelentős - a vizsgálatot végző orvos kérdésére felvilágosítást adni.

„Tekintettel arra, hogy pl. a HIV vírus esetében a fertőzés a fertőzött személy testnedveiben, illetve váladékaiban (vér, ondó, hüvelyváladék, anyatej) lévő vírustartalmú sejteknek és szabad virionoknak a közvetítésével vihető át másik személybe, és a HIV elsősorban szexuális (hetero-, bi- és homoszexuális) érintkezés útján terjed, valamint arra, hogy a lappangási idő változó, vagyis a HIV-fertőzés megtörténte után a fertőzöttek véréből általában 1-3 hónap múlva (átlag: 6-8 hét) válnak kimutathatóvá az ellenanyagok (szerokonverzió), azonban a vérkészítmények felhasználhatósági ideje ennél jelentősen rövidebb, az adatkérés a vérkészítményt kapó beteg érdekében elengedhetetlen.”

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 3. § (2) bekezdése szerint a szexuális életre vonatkozó különleges adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett írásban hozzájárul, vagy egyéb esetekben azt törvény elrendeli.

A személyes adatok védelméhez fűződő jog alapjog ugyan, de nem korlátozhatatlan. A korlátozásnak azonban meg kell felelnie az alkotmányosság követelményeinek. Az Avtv. 5. § (2) bekezdése szerint csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas, csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig.

Az adatkérés célhoz kötöttségének meglétére éppen a megkeresésre adott válasz világított rá. A válaszlevélben említett lappangási idő orvos-szakmai probléma, és álláspontom szerint megalapozza a beadványban kifogásolt kérdésnek az űrlapon való szerepeltetését.

A 29-es Munkacsoport tagjainak illetékeseitől beérkezett válaszok alapján kitűnik, hogy a tagállami adatvédelmi hatóságok túlnyomó többségéhez nem érkezett hasonló jellegű panasz. Tájékoztatásuk szerint ugyanakkor a véradás során kivétel nélkül mindenütt rákérdeznek az esetleges homoszexuális kapcsolatra.

Az adatvédelmi biztos nem fogadta el ugyanakkor az érintettek adatbázisban való feltüntetésének indokait. A homoszexuális kapcsolat meglétére utaló igenlő válasz esetén a jelen lévő orvos automatikusan tartósan kizárja az érintettet a véradásból. A válaszlevél szerint „a számítógépes

adatbázisba a kivizsgáló orvos döntése az alkalmasságról, illetőleg kizárás esetén annak időtartama és a kizárási ok kódja kerül rögzítésre. Mindemellett azonban maguk az adatlapok is tárolásra kerülnek, ami megkétszerezi a nyilvántartást. "A donorok tájékoztatása és orvosi kivizsgálása" című minőségügyi eljárás szerint "Kockázatos szexuális magatartást" takar. Ebbe a körbe tartoznak "azok a személyek, akik a nemi úton terjedő betegségek kockázatának vannak kitéve, ide sorolva: férfi homoszexualitás, prostituáltakkal való érintkezés, prostitúció, promiszkuitás, szexuálisan átvihető betegség szempontjából endémiás területhez tartozó szexuális partner…. A kockázatos viselkedési szokás megszűnése után orvosi megítélés szerint feloldható”

Az adatkezelés céljaként a főigazgató asszony a donor újbóli jelentkezése esetére az alkalmasságra vonatkozó döntés előkészítését, illetőleg a vérbiztonság körébe eső ellenőrzést jelölte meg. Ezzel szemben az adatvédelmi biztos úgy vélte, hogy mivel a vonatkozó minőségügyi eljárás 5.2.7. pontja szerint "a donor kórtörténetére és általános egészségi állapotára vonatkozó egységes információk megszerzése érdekében az egységes kérdőívet valamennyi donorral ki kell töltetni", vagyis ebből következően újfent rákérdeznek többek között a szexuális életére, az erre vonatkozó adatok tárolása tehát szükségtelen.

Az Alkotmánybíróság határozatában kimondta: „az információs önrendelkezési jog gyakorlásának feltétele és egyben legfontosabb garanciája a célhozkötöttség. Ez azt jelenti, hogy személyes adatot feldolgozni csak pontosan meghatározott és jogszerű célra szabad. Az adatfeldolgozásnak minden szakaszában meg kell felelnie a bejelentett és közhitelűen rögzített célnak. Az adatfeldolgozás célját úgy kell az érintettel közölni, hogy az megítélhesse az adatfeldolgozás hatását jogaira, és megalapozottan dönthessen az adat kiadásáról; továbbá, hogy a céltól eltérő felhasználás esetén élhessen jogaival. Ugyanezért az adatfeldolgozás céljának megváltozásáról is értesíteni kell az érintettet. Az érintett beleegyezése nélkül az új célú feldolgozás csak akkor jogszerű, ha azt meghatározott adatra és feldolgozóra nézve törvény kifejezetten megengedi. A célhozkötöttségből következik, hogy a meghatározott cél nélküli, „készletre ", előre nem meghatározott jövőbeni felhasználásra való adatgyűjtés- és tárolás alkotmányellenes.” [*15/1991. (IV. 13.) AB határozat*].

Egy másik határozatában az Alkotmánybíróság arra hivatkozással semmisítette meg az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény akkor hatályos 3. § a) pontját, hogy „amennyiben az adatkezelés célja pontosan meg nem határozott, vagy az arra vonatkozó törvényi felhatalmazás nem egyértelmű, akkor a különleges adatok kezelése alkotmányellenes alapjogi korlátozást valósít meg.” [65/2002. (XII. 3.) AB hat.]. A megsemmisített rendelkezés lehetőséget teremtett a szexuális szokásokra vonatkozó adat egészségügyi adatként való kezelésére az Eüak. 4. § (1) bekezdése szerinti célból.

Mivel a homoszexuálisok esetében a – a dokumentum szellemében nevezzük így - „kockázatos viselkedési szokás megszűnése” nem meghatározott, sőt elképzelhető, hogy az érintett haláláig nem is következik be, a homoszexualitásra vonatkozó adatok tárolása tipikusan megvalósítja a készletre történő adatgyűjtés esetét.

A beadványában felvetett hasonlattal kapcsolatban megjegyzendő, hogy az előzetes szűrés során nem kizárólag a homoszexuális kapcsolatra, hanem a promiszkuus életvitelre is rákérdeznek, ideértve a prostituált életmódot.

A vizsgálat eredménye alapján az adatvédelmi biztos megállapította, hogy a véradás során a leendő donorok részére feltett, az esetleges homoszexuális kapcsolatra vonatkozó kérdés adatvédelmi szempontból nem aggályos, határozottan ellenzi ugyanakkor a homoszexuális kapcsolatra vonatkozó adat nyilvántartását.

Jelen levéllel párhuzamosan felkértem az OVSZ főigazgatóját az állásfoglalásban kifejtettekhez igazodó gyakorlat kialakítására.

Budapest, 2008. január „ „

Üdvözlettel,

az adatvédelmi biztos jogkörében eljárva:

Dr. Szabó Máté

az állampolgári jogok országgyűlési biztosa